

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Планина
Рудник”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту, а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; изградом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Чињеница је да је природа у свету али и у нашој земљи, под великим притиском различитих фактора угрожавања и да су многе биолошке врсте, у већем или мањем степену угрожене и на прагу нестајања или су чак заувек изгубљене.

Тренутна површина заштићених подручја је 766.109 ha или 8,66% у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 21 паркова природе, 31 предела изузетних одлика, 66 резервата природе, 35 културно-историјских подручја, 309 споменика природе и 5 заштићених станишта.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10), површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога уредбе су у складу са:

– Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/1-УС, 14/16, 76/18, 95/18-др. закон и 95/18-др. закон);

– Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21);

– Законом о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 36/15, 44/18-др. Закон и 95/18);

– Законом о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон);

– Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/04);

– Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09);

– Законом заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 36/09);

– Законом о обновљивим изворима енергије („Службени гласник РС”, број 40/21);

– Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, број 31/12);

– Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10);

– Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);

– Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);

– Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерен на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ

стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10% до 2014. године, односно до 12% до 2021. године.

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Предлогом уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Планина Рудник” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, односно Планом рада Владе, Законом о заштити животне средине, Законом о заштити природе, Просторним планом Републике Србије, Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, Националним програмом заштите животне средине и Националном стратегијом одрживог развоја.

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

Стратешки циљ Републике Србије, у процесу придруживања Европској Унији, јесте да се изврши усклађивање домаћих прописа са прописима Европске Уније.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Као што само име каже, планина Рудник је од давнина била рудник. Данас се на овом простору врши подземна експлоатација олова, цинка и бакра и један део природног добра (око 30%) се налази у експлоатационом пољу рудника „Contango”. Сама подземна експлоатација руде углавном нема видљивих негативних фактора, међутим неретко долази до улегнућа и слегања терена на месту подземних просторија који могу имати негативне последице на предеоне карактеристике подручја. Осим експлоатације у руднику се врши и флотација, односно, прерада руде. На простору планине Рудник од стране рударског предузећа „Рудник и флотација Рудник” д.о.о. се редовно врши мониторинг за сваку компоненту животне средине: мерење емисије опасних и штетних материја у ваздуху, мерење квалитета вода (отпадних, површинских, подземних и пијаћих) и мониторинг отпада. Добијени резултати се редовно достављају надлежном органу за заштиту животне средине и ресорним министарствима.

Иако су предузете све мере за заштиту животне средине, ово природно добро спада у потенцијално угрожена подручја, јер се на њему и у његовој непосредној околини врши експлоатација и прерада тешких метала и уколико би дошло до акцидентне ситуације то би могло изазвати праву еколошку катастрофу на планини Рудник.

Ваздух

Загађење ваздуха је актуелно као глобални проблем који се испољава на различитим нивоима организације система. Јавља се као споредна појава у току развоја урбанизације, индустрије, пољопривреде, као и у подручјима која су у директном додиру са саобраћајним токовима (регионални путеви, аутопутеви, саобраћајна чворишта и сл.) Осим овога, квалитет ваздуха је директно завиштан од климатских карактеристика и временских прилика (падавине, струјање ваздуха и сл.). Да би се добили поуздани показатељи стања загађења ваздуха на неком подручју, неопходно је стално праћење стања, мониторинг великог броја примарних и секундарних чинилаца који утичу на квалитет ваздуха. На подручју Рудника нема успостављеног сталног мониторинга квалитета ваздуха, па је процена стања квалитета ваздуха дата на основу присутних емитената загађујућих материја, њиховог размештаја и капацитета на подручју ближе околине. Од присутних емитената значајни су: насеља (посебно у зимском периоду емисија дима, чађи и сл.), индустрија (експлоатације камена и руде, рудници и копови олова и цинка на Руднику, јаловишта азбеста у подручју Страгара), саобраћај (посебно магистрални пут, Ибарска магистрала, локални путеви и сл.). Највећи број потенцијалних загађивача ваздуха лоциран је подручју варошице Рудник, и на ободном подручју дуж магистралног пута у потезу Љиг – Горњи Милановац. Као позитивна околност може се навести повољан однос заштитног зеленила у односу на изграђеност подручја, као и повољна климатска дешавања у виду струјања ваздуха, омогућеног великом висинском разликом и разноврсним рељефом терена.

Вода

За површинске воде у оквиру овог подручја нема сталног мониторинга тако да је тренутно стање вода и водених екосистема дато на основу типа и размештаја емитената и на основу теренских истраживања, која су спроведена за потребе овог плана. У сливу реке Јасенице, узимајући у обзир критеријуме Европске директиве о водама, висок еколошки статус имају горњи токови потока као што су: Благовештењска река, Сребреница, Никољска река и Јаворски поток. Дobar еколошки статус, према поменутој директиви о водама, имају делови токова Јасенице, доњи токови Сребренице, Благовештењске реке, Јаворског потока, Каменичке реке и реке Враћевшнице. Средњи еколошки статус имају водотоци: делови тока Јасенице од Јарменоваца до Блазнаве, доњи ток Сребренице, док лош еколошки статус има Мајданска река. Комуналне воде из насеља су доминантни загађивач у свим сливовима. У сливу Јасенице значајне су отпадне воде фабрике за прераду воћа у Јарменовцима и јаловишта рудника азбеста у Страгарима. Подземне воде у зонама подземне и површинске експлоатације руда оптерећене су повећаним садржајем тешких метала, пре свега арсена и олова.

Земљиште

На квалитет земљишта утичу сви фактори који се односе на квалитет вода. Земљиште Рудника карактерисано је као класа 7 (50%), класа 8 (38%). Остало је класа 6 и ради се, углавном, о смеђим земљишта на адезиту, дијабазу и шкриљцу, црници на серпентину, скелетоидном земљишту на серпентину и кречњаку. Класа 8 је еродирано земљиште на разним супстратима. Према оваквом стању, подручје Рудника спада у земљишта са најлошијим бонитетом на ширем подручју. Мерења садржаја тешких метала показују њихово значајно присуство на подручјима око површинских и подземних копова рудника олова и цинка. Концентрације тешких метала су ограничавајући фактор за употребну вредност земљишта у пољопривреди на ширем подручју варошице Рудник и на подручју Страгара.

Биодиверзитет

Као актуелни и потенцијални фактори угрожавања постојеће фауне, флоре и вегетације, намећу се све оне активности које би могле довести до нарушавања или

девастације постојећих екосистема и укупног екосистемског диверзитета. Фрагилни и други ретки и осетљиви екосистеми показују најмању еластичност и отпорност на спољна дејства и било какви захвати у њима скоро по правилу доводе до њиховог нестанка. Уклањање аутохтоне вегетације доводи и до измене у флористичком саставу измењене површине. У таквим случајевима често долази до фаворизовања врста високе еколошке пластичности, рудералне флоре или чак продора инвазивних врста са тешко сагледивим последицама. Негативан утицај на природном добру има и одлагање отпада на дивљим депонијама, као и неодношење смећа у постављеним контејнерима. Сметлишта и депоније чврстог отпада представљају значајан фактор загађења, ако се узме у обзир да се штетне материје приликом разградње процеђују кроз тло, што доводи до загађења земљишта, површинских и подземних вода.

Флора и вегетација

1) Неадекватна правна заштита биодиверзитета, због слабог спровођења постојећих правних механизма;

2) Низак ниво свести код посетилаца и корисника простора о значају заштите дивљих врста и станишта;

3) Нестајање и фрагментација станишта;

4) Деградација станишта до које могу довести интензивна пољопривредна производња, рударство, шумарство, урбанизација и туризма;

5) Предузимање различитих активности које угрожавају дивљу флору (промена намене површина, изградња, туризам, пољопривреда и сл.);

6) Загађење;

7) Чиста сеча већих површина, што представља отворен пут за продор инвазивних врста уколико се не реагује на адекватан начин.

Са станишта угрожавања фауне риба, промена физичко-хемијског квалитета воде (првенствено од комуналних отпадних вода из околних насеља), нарушавање и губитак станишта (уређење обала и преграђивање водотока), као и неадекватно газдовање риблим фондом, представљају кључне негативне факторе за постојећу фауну риба и ракова. Уз потенцијална појединачна тачкаста загађења (нпр. чврст комунални отпад са дивљих депонија уз обале или у кориту водотока, отпадне воде из домаћинства и из фармерског узгоја животиња и плантажног гајења биљака, оптерећене оцедне воде пестицидима и хербицидима са пољопривредних површина), негативан фактор представља и преграђивање водотока и одвођење воде за потребе заливања пољопривредних површина.

Урбанизација (присуство насеља, манастира и туристичких објеката) као и присуство каменолома и рудника у непосредној околини доводи до узнемиравања целокупне фауне услед присуства људи, повећаног протока саобраћаја, појачане буке, вибрација и светлоси. Губитак и деградација одговарајућих станишта представља највећи фактор угрожавања опстанка херпетофауне овог подручја, па би у циљу очувања богатства диверзитета Рудника највећу пажњу требало посветити очувању њихових станишта и спречавању њихове даље фрагментације, чиме се појединачне популације доводе у стање генетске изолације. Изградњом путне мреже пресецају се и фрагментишу како станишта, тако и путеви миграција водоземаца и гмизаваца у периоду парења, као и током пролећних и јесењих миграција везаних за хибернацију. Путеви су међу кључним баријерама за миграције водоземаца и гмизаваца, јер узрокују повећану смртност јединки током миграција, успоравају проток гена и смањују генетички диверзитет. Развој шумарства и радови у шумарству такође имају изражен негативан утицај на опстанак, првенствено, фауне водоземаца. Чиста сеча стабала доводи до тога да се станишта за размножавање водоземаца излажу директним сунчевим, односно UV, зрацима, што има негативан утицај на јаја и ларве водоземаца. Развојем шумарства долази и до уништавања, односно губитка станишта, а убрзава се

сукцесија, односно зарастање акватичних станишта. Иако не постоје подаци о излову и намерном убијању водоземаца и гмизаваца на овом подручју, не треба изоставити из вида ни овај тип (директног) угрожавања популација.

Фактори угрожавања фауне инсеката су углавном индиректни и подразумевају низ негативних утицаја који доводе до деградације њихових станишта. Непланско ширење људских насеља које подразумева драстичне измене природних станишта могу имати вишеструко негативно дејство на популације инсеката. Нелегална изградња објеката различите намене и изградња пратеће инфраструктуре може довести до ишчезавања појединих врста са одређеног простора. Образовање дивљих депонија, ширење обрадивих површина, експлоатација шума, представљају факторе који могу оставити трајне последице на ентомофауну. У циљу спровођења ефикасне заштите неопходна су детаљнија фаунистичка истраживања, као и допуна базе података која би представљала основу за остале активности и мере заштите. Посебну пажњу треба посветити ретким, ендемичним и реликtnим врстама. Поред основних истраживања диверзитета ентомофауне, потребно је спровести и мапирање ареала појединих врста, а такође и успоставити систем праћења стања фауне инсеката, због евентуалног предузимања додатних мера заштите. Упоредо са фаунистичким истраживањима неопходно је спроводити едукативне програме и радити на унапређењу и развоју еколошке свести локалног становништва.

Негативни фактори су: трасирање и ширење нових планинарских стаза, а уједно и присуство великог броја посетилаца на тим стазама, посебно у периоду гнезђења птица; каменоломи и њихово ширење, обрастање ливада и пашњака, неконтролисана сеча и чиста сеча шуме. Узнемиравање птица је присутно од стране планинара и посетилаца простора, као и угрожавање птица, нарочито грабљивица, од стране голубара и ловаца. Поред директног утицаја на врсте, у односу на станишта, у одређеној мери забележено је загађење земљишта различитим полутантима (пестициди, вештачка ђубрива).

Такође, притисак на природна и полуприродна станишта условљен је сечом шуме. На неке представнике фауне птица негативно утиче замирање традиционалног сточарства на ливадама и пашњацима, тако да површине зарастају и нису повољне за одређену заједницу птица.

На основу досадашњег увида у разноврсност и стање фауне сисара на Руднику, може се закључити да она тренутно није значајније угрожена. Структура, величина и просторна конфигурација природних и других станишта, пружа обиље могућности у смислу обезбеђења прехранбених и заштитних потреба присутних врста. Већина интензивнијих човекових активности је просторно ограничена на обод планинског масива (рудник, каменолом, стална и викенд-насеља, саобраћајна инфраструктура...), док његово језгро још увек чине пространи предели слабије модификованих природних предела изражене орографије, компактних шума, бројних водотока стрмих обала и мозаично распоређених шумско-ливадских станишта. Шумарске и ловне активности које се спроводе у складу са прихваћеним планским документима не представљају фактор угрожавања, као ни пољопривреда на планини, имајући у виду да она и даље задржава свој примарно екстензиван карактер. Могући фактор угрожавања би представљале оне активности које би биле значајнијег просторног обухвата и реализоване у дубини планинског масива. Планирана изградња ски- центра и пратећих садржаја би могла бити један од таквих фактора. Изградња оваквих туристичких комплекса је по правилу праћења обимном прекомпозицијом природних предела, изменом структуре и просторног распореда станишта, општом фрагментацијом терена и значајним трошењем и захватањем локалних ресурса (шуме, земљиште, вода и тсл.). Стога просторно позиционирање ових комплекса и њихово капацитирање морају бити предмет појачане пажње и анализа. Потенцијални проблем представља и присуство

алохтоних врста – муфлона и јелена лопатара у слободној природи. Одредбама закона из области заштите природе и области ловства није дозвољено намерно насељавање алохтоних врста (дивљачи) у слободну природу на територији Србије. Како је у изузетним случајевима ненамерног уношења или затицања *de facto* стања, осим ерадикације предвиђено је и држање бројности популација алохтоних врста под контролом и надзором, за очекивати је да ће се у оквиру ових законских могућности наћи и решење о трајном статусу ових популација. Тај потенцијални проблем се односи на могућност појаве конкуритивних односа између алохтоних и аутохтоних врста, првенствено у сфери трофичких и просторних еколошких ниша, што за последицу може имати конкуритивно искључивање аутохтоне врсте или врста, те угрожавања њиховог локалног или укупног конзервационог статуса. У конкретном случају, постоји могућност конкуренције за простор и храну између јелена лопатара и срне. Међутим, досадашња сазнања и подаци о бројности, просторном распореду и трофејне вредности, као једног од показатеља доброг кондиционог стања популације срне на Руднику, не указују на нарушавање њеног досадашњег, релативно повољног статуса. Такође, потребно је започети њихов интензиван мониторинг да би се пратило понашање у еколошком простору и амбијенту аутохтоних врста какве су срна и дивља свиња и уочиле евентуалне појаве интерспецијске конкуренције, потискивања аутохтоних врста (срне нарочито) или чак знакова инвазивности. У таквим случајевима би се могле предузети и најдрастичније мере уклањања из природе. Интегрални део тако спроведеног мониторинга би било и праћење утицаја на аутохтону флору и вегетацију и природна станишта.

Уз пољопривреду, шумарство представља главну делатност на заштићеном подручју. Присутне су аутохтоне врсте дрвећа и шумске заједнице, а здравствено стање шума је релативно добро. Као потенцијални фактор угрожавања могао би бити тренд пораста експлоатације дрвних ресурса и уклањање површина под шумом (као и садња шума на новим локалитетима), што би могло имати негативан утицај на земљиште, као и на режим храњења подземних и површинских вода и њихову циркулацију. У складу са тим, могли би се издвојити потенцијални негативни утицаји шумарства као што су тотална и санитарна сеча и уређење шума – негативни ефекти на биодиверзитет и прекомерна експлоатација дрвета – долази у сукоб са принципом еколошки одрживог коришћења биодиверзитета као природног ресурса.

5) Која промена се предлаже?

На основу предложене категоризације заштићеног подручја „Планина Рудник”, и приказаних одлика овог природног добра, на бази мотива и ресурса природне и створене средине, развој и унапређење природног добра би се остваривали кроз низ мера и активности којима ће се омогућити функционисање природног добра.

У ту сврху неопходно је:

- поверити управљање природним добром организацији која има, или која ће обезбедити оптималан број стручног кадра и финансијску подршку;
- донети Акт о заштити којим се између осталог дефинише положај, површина заштићеног подручја, основне вредности и др;
- донети програмска и планска докумената и спровести процедуру за њихову верификацију;
- остварити сарадњу свих заинтересованих страна, надлежних републичких органа и организација и органа локалне самоуправе са управљачем;
- изградити План управљања заштићеног подручја (за период од десет година) којим се планирају мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја, а који се остварује годишњим Програмима управљања;
- изградити и обезбедити верификацију Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби којима се утврђују правила за спровођење прописаних режима

заштите, а нарочито начин понашања посетилаца и других корисника при кретању, боравку и обављању послова на заштићеном подручју и др;

- израду Програма развоја туризма ширег подручја којим ће се валоризовати укупно природно и културно-историјско наслеђе и у потпуности активирати постојећи туристички капацитети;

- покренути поступак израде Плана подручја посебне намене за подручје планине Рудник.

Након израде и верификације наведених аката и програма, или упоредо са њима, потребно је предузети активности на реализацији приоритетних задатака као што су:

- обележавање спољне границе заштићеног природног добра и подручја са режимима заштите I и II степена, у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС” бр. 30/92, 24/94 и 17/96), а у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије;

- утврђивање имовинско правних односа;

- израда програма истраживања и праћења стања на заштићеном природном добру, које се односе на картирање станишта и предузимање мера заштите угрожених врста које су у категорији строго заштићених и заштићених врста дивљих, биљних и животињских врста Србије, као и усвајање стратегије адаптивног управљања природним ресурсима, као користан механизам за формирање целовитог приступа у управљању природним ресурсима и вредностима; перманентно праћење квалитета животне средине по свим елементима и усвајање биомониторинга система који се базира на GIS технологији која омогућава повезивање података о распрострањењу промена биолошких параметара.

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Сагласно Закону о заштити природе, а на основу утврђених природних и створених вредности изнетих у научној и стручној основи – Студији заштите Предела изузетних одлика „Планина Рудник”, значајних са аспекта очувања разноврсности која је сконцентрисана на истраженом простору, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Заинтересоване стране за заштиту природног добра су све организације, групе и појединци који могу утицати на пројекат заштите, односно који могу бити за и против У поступку израде Студије заштите ПИО „Планина Рудник”, организовани су састанци са представницима заинтересованих страна, и то: Општина Горњи Милановац, Општина Топола, Град Крагујевца, Рудник и флотација д.о.о., Епархија „Жичке”, Епархија „Шумадијске”, Завод за заштиту споменика културе Краљево, Завод за заштиту споменика културе Крагујевац, ЈП „Србијашуме”, Локална заједница, Туристичка организација општине Горњи Милановац, Туристичка организације „Опленац”, Топола, Градска туристичка организација „Крагујевац”.

Основа за сагледавање заинтересованих страна била је важећа просторно-планска документација и картографски подаци о будућем заштићеном подручју. Све заинтересоване стране су упознате са мерама и механизмима заштите природе, те утицаја њихових активности и интереса на подручје за заштиту, као и са потребом очувања темељних вредности због којих се подручје штити. Специфичност подручја планине Рудник и његов значај огледају се и у бројности и разноврсности субјеката заинтересованих за коришћење ресурса, оних који се залажу и промовишу његову заштиту, и оних који својим деловањем утичу на овај простор.

Представници општина Горњи Милановац, Топола и града Крагујевца укључени су у поступак заштите подручје, како би планина Рудник добила статус заштићеног

природног добра, будући да је очување природних вредности и амбијенталних карактеристика један од предуслова одрживог развоја подручја. Сектор туризма и угоститељства овог подручја је веома заинтересован за његову заштиту, а у циљу одрживог коришћења заштићеног подручја.

На подручју Рудника делују ловачка удружења („Карађорђе” из Тополе, „Сребрница” из Страгара и „Војвода Милан Обреновић” из Горњег Милановца), али и ЈП „Србијашуме” са својим сектором ловства. Посетиоци заштићеног подручја представљају значајан чинилац у заштити природног добра имајући у виду да простор вреднују као место очуване природе, изолованости, мира, природне и пејзажне вредности. Њихова подршка може се придобити кроз инфорамтивне и образовне кампање, које би пратили адекватни материјали који су им лако доступни, а односе се на очување аутентичности заштићеног подручја. Планина Рудник је традиционално излетничко место, а број посетилаца који бораве више дана и поред културних споменика желе да упознају и уживају у природи је у порасту. У порасту је такође и интересовање за викенд посете, али и рекреативну наставу с обзиром на то да се на Руднику налази Дечје одмаралиште „Рудник на Руднику” Центра дечијих летовалишта и одмаралишта града Београда. У смислу поновног покретања поступка заштите овог подручја разматрана је иницијатива Завода за заштиту споменика културе Крагујевац и Завода за заштиту споменика културе Краљево, као заинтересоване стране не само за заштиту, него и за проширење граница заштите у односу на предлог из 2014. године, како би заштитом били обухваћени и споменици културе овог подручја. Предлог нове границе је коригован у том смислу и проширене су границе подручја.

Као значајан, издвојен је предлог Епархијског управног одбора епархије шумадијске за ревизију предложене границе са циљем да се граница помери иза манастирске економије, односно да се искључи посед самог манастирског комплекса, помоћних објеката, башти и ливада. Предлог је образложен чињеницом да би се на овај начин отклонили сви потенцијални ограничавајући услови према економији манастира а тиме и сачувао њихов интегритет, те да би се свака могућа компликација према манастирима тако свела на минимум. С обзиром на то да је заштитом превасходно обухваћен шумски комплекс, изостављањем измењених површина у зони насеља, грађевинских парцела и сл. у мери колико је то било могуће, предлог Епархије шумадијске је прихваћен.

Предузеће „Рудник и флотација Рудник” д.о.о. Рудник, као привредно друштво које има Интегрисани систем менаџмента (ИМС), има обавезу да примењује законске и друге захтеве, националне прописе које се односе на задовољавање захтева заинтересованих страна, запослених, друштва, купаца, добављача и друштва у целини. Главне предности ИМС-а се огледају у повезаности безбедности и заштите на раду, квалитета производа и производње и заштите животне средине, које заједно са руководством и запосленима, стичу поверење купаца и других заинтересованих страна. Трећа екстерна провера, ресертификација сва три система извршена је 15. јула 2022. године. Обновљени сертификати важе до 2025. године. Примена стандарда ИСО 14001, који је привредно друштво имплементирало 2013. године, и које се односи на систем заштите животне средине, представља управљање људским активностима у циљу смањења негативних утицаја на животну средину. Примена еколошког менаџмента омогућава стварање услова за добро пословање, будући да унапређење животне средине значајно утиче и на унапређење укупног пословног учинка. Корпоративна друштвена одговорност је систем пословања предузећа „Рудник и флотација Рудник” д.о.о. које доприноси добробити целог друштва. Предузеће је 2018. године одговорило на захтеве стандарда ИСО 26000 а 2019. године имплементирало стандард ИQНет СР10 (Системи управљања друштвеном одговорношћу). Систем управљања друштвеном одговорношћу ИQНет СР10 ресертификован је први пут 13. јула 2022. године без

неусаглашености а обновљени сертификати важе до 12.јула 2025. године. Са највишим оценама и без неусаглашености предузеће је у октобру 2021. године прошло проверу спремности система према захтевима стандарда ИСО 26000 (Међународни стандард који даје упутства и смернице у вези са друштвеном одговорношћу). Стандард се не ресертификује, само се проверава степен унапређења и спремност организације да испуни захтеве на највишем могућем нивоу. Обе провере су рађене од стране акредитованих сертификационих тела, а једна од сертификавани кућа је акредитована у ЕУ. Стратешки одговорно пословање обезбедило је ефикасност привредног друштва, његов углед и повећање мотивације и оданост, првенствено запослених и клијената, али и других кључних учесника у пословању. Експлоатацију минералних сировина и њихову прераду, предузеће врши уз примену свих мера заштите животне средине. Такође се строго придржава свих законских обавеза као и мера наложених Студијама о процени утицаја на животну средину. Редовно се врши мониторинг свих аспеката животне средине. Поред усвојених планских докумената, у току је и израда Студије о процени утицаја на животну средину за надвишење бране број 9. и израда Плана управљања рударским отпадом, који ће унапредити постојећу контролу утицаја на животну средину а самим тим и донети додатне мере за смањење тог утицаја. У протеклих годину дана интензивно се ради на пословању које је усмерено на подизање нивоа енергетске ефикасности и примењивост обновљивих извора енергије где год је то могуће, а са циљем заштите животне средине на првом месту, уштеде и умањења емисије CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште са крајњим циљем свођења карбонизације на минимум.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се не може остварити у оквиру важећих прописа, односно Закона о заштити природе.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја на територији Републике Србије.

11) Како је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN) природно добро се сврстава у Категорију V – Заштићени копнени/морски предео (Protected landscape/seascape): заштићено подручје где је интеракција њуди и природе временом произвела подручје посебних одлика са значајном еколошком, биолошком, културном и естетском вредношћу и где је очување интегритета те интеракције од кључног значаја за заштиту и одржавање подручја, као и са њим повезаних природних и осталих вредности.

Подручје обухваћено границама Предела изузетних одлика „Планина Рудник” препознато је као Натура 2000 предложено и подручје од значаја за Европску заједницу (pSCI – proposed Site of Community Importance) „Рудник планина” као и потенцијално Подручје од посебне заштите (pSPA – potential Special Protection Area) „Рудник-Гружа”.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Предлогом уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Планина Рудник” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из поглавља „Кључна питања за анализу постојећег стања” питање 1.

Жељену промену је неопходно постићи како би се остварило повећање укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Сагласно Закону о заштити природе на основу утврђених темељних природних вредности и значаја са аспекта очувања предеоног лика и укупног културног наслеђа, као и на научној и стручној основи изнетој у Студији, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

Циљ заштите Предела изузетних одлика „Планина Рудник” је очување израженог биодиверзитета, специфичних геоморфолошких, геолошких, хидрогеолошких, хидролошких и климатских феномена, карактеристична физиономија пејзажа, добро очуван традиционални, изворни и аутохтони начин живота, али и богато културно историјско наслеђе.

У планинском склопу Рудника доминира 20 km дугачки, лучно повијени, трокрако раздвојени венац са највишим Цвијићевим врхом. Северне и западне експозиције планине Рудник су изграђене од вулканских стена, углавном кварцлатита, док геолошку подлогу његовог највишег дела, са још седам врхова (Мали Штурац, Марјанац, Средњи Штурац, Јавор, Таван, Жагалова колиба и Молитва) преко 1.000 метара надморске висине, чине кредни седименти (пешчари, алевролити, лапорци и кречњаци). У југозападном делу заштићеног подручја налазе се вулканске стене гранодирити, посткредне старости. На овом подручју су уочене контактне метаморфне стене, али и хидротермалне промене које су посебно значајне за генезу рудних лежишта олово – цинкане минерализације.

У оквиру Предела изузетних одлика „Планина Рудник” шуме заузимају приближно 90% подручја и чине најзаступљенији предеони елемент, матрицу структуре предела, од које зависи стабилност природног мозаика. Ливаде и пашњаци су заступљени са око 8% површине, док су урбано ткиво, пољопривредне површине и остали елементи заступљени мање од 1%.

Нарочит значај са аспекта заштите природе, а поготово заштите биодиверзитета, представљају клисуре река на чијим стрмим странама се налазе добро очуване и еколошки вредне природне шуме. Посебну вредност представља локалитет „Велики Штурац”, издвојен као најочуванији део планине Рудник са остацима аутохтоних букових шума.

Планина Рудник припада средњеевропском биогеографском региону који се одликује доминацијом термофилних сладуново-церових и мезофилних букових шума. Основно обележје ових шума је присуство већег броја лишћарских врста дрвећа и одсуство природних четинара. Флору Рудника чини 698 биљних таксона, од којих су обухваћене 72 заштићене врсте, односно 13 стого заштићених и 59 заштићених дивљих врста.

Нарочиту вредност богате флоре овог подручја представљају ендемичне биљне врсте које у ширем смислу припадају средњеевропско-планинској или јужноевропско-

планинској ареал групи, а међу њима се издвајају балкански акантус (*Acanthus balcanicus*) и планински јавор (*Acer heldreichii* subsp. *visianii*). Такође су значајне и строго заштићене врсте божиковина (*Ilex aquifolium*) и банатски божур (*Paeonia officinalis* subsp. *banatica*) врсте за које се прописују посебне мере заштите, очувања и унапређења њихових популација. Забележена су три балканска ендемита: примог (*Acanthus hungaricus*), Маркграфова жуменица (*Alyssum markgrafii*) и паштиткасти котрљан (*Eryngium palmatum*). Такође, регистровано је присуство и ситнолисне калужђарке (*Epipactis microphylla*), строго заштићене врсте из фамилије *Orchidaceae*.

На европском нивоу подручје је препознато као предложено Подручје од значаја за Европску заједницу (*pSCI – proposed Site of Community Importance*) „Рудник планина” јер представља станиште еуро-сибирске степске шуме са храстовима (*Quercus* spp.) и дакијске шуме китњака (*Quercus petraea*) и граба (*Carpinus betulus*).

У фауни риба заступљено је 10 врста, карактеристичних за брдско-планинске водотоке у Србији – поточна пастрмка (*Salmo trutta*), двопругаста уклија (*Alburnoides bipunctatus*), поточна мрена (*Barbus balcanicus*), кркуша (*Gobio gobio* (syn. *G. obtusirostris*)), клен (*Squalius cephalus*), пијор (*Phoxinus Phoxinus*), гавчица (*Rhodeus amarus*), златни вијун (*Sabanejewia aurata* (syn. *S. balcanica*)), балкански вијун (*Cobitis elongate*), бркица (*Barbatula barbatula*) и једна врста рака – поточни рак (*Austropotamobius torrentium*).

Од укупног броја регистрованих инсеката, 22 таксона је заштићено националном и међународном легислативом. Евидентирани су две врсте ендемичне за Републику Србију и пет врста ендемичних за Балканско полуострво.

Забележено је присуство 20 врста водоземаца и гмизаваца, од којих само три врсте нису заштићене националном законодавством, док се све врсте налазе на листама заштите по међународним легислативама.

Евидентирано је 117 врста птица, што представља 32,5% укупног диверзитета птица у Републици Србији. Највећи број регистрованих врста заштићен је према националном законодавству, док су на међународном нивоу птице Рудника заштићене у складу са Бернском конвенцијом и Директивом о птицама, (према којој је 19 забележених врста са додатка I ове Директиве. Из тог разлога се подручје Рудника налази у границама потенцијалног Подручја посебне заштите (*potential Special Protection Area, pSPA*), под називом „Рудник-Гружа” еколошке мреже Натура 2000.

Фауну сисара предметног подручја чини најмање 45 врста што је нешто мање од половине врста сисара који су до сада регистровани на подручју Србије. Најбројнију групу чине глодари (*Rodentia*) и звери (*Carnivora*) са по 11 врста, слепи мишеви (*Chiroptera*) са 10 врста, бубоједи (*Eulipotyphla*) са могућих 8 врста, а најмалобројнији су папкари (*Artiodactyla*) са 4 врсте и зечеви (*Lagomorpha*) са једном врстом.

Посебну вредност заштићеном подручју дају заштићена непокретна културна добра – споменици културе од великог значаја – Манастири Вољавча, Благовештење Рудничко, Петковица – у засеоку Злошница, Никоље и Враћевшница, као и евидентирани археолошки локалитети „Градина”, средњовековни утврђени град Сребрница, „Борачко гробље”, „Ђурине ћелије” и Прљуша.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Република Србија према усвојеним стратешким документима (Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године) у заштити природних и културних добара има за циљ: очување и проширење заштићених природних целина као и обезбеђење одрживог коришћења елемената природе и природе у целини, повећање површина под заштићеним природним добрима и унапређење и заштита природног и културног наслеђа као развојног ресурса.

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 1.

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно у складу са Законом о заштити природе којим је прописано да се проглашење споменика природе спроводи доношењем уредбе.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На основу повећања укупне површине под заштитом до 9% територије Републике Србије који је био планиран у периоду до 2023. године, у складу са Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године („Службени гласник РС”, број 53/21), односно Акционим планом за спровођење Програма заштите природе.

Остваривање општих односно посебних циљева је могуће на примеру очувања станишта, екосистема и врста, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, као и пружање прилике будућим генерацијама да искусе и бораве у областима које нису деградиране људским активностима итд.

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „status quo” опција?

Узимајући у обзир значај локалитета, за остваривање циља разматране су опције да локалитет буде заштићен на покрајинском/регионалном или републичком нивоу и на основу досадашњег искуства превагнуло је мишљење да треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „status quo” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Материја којом се уређује област заштите природе се не може устројити без постојања законског акта којим се уређују правила у заштити и очување заштићених подручја, тако да не постоје друге могућности за решавање уочених проблема.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Члановима 107. и 108. Закона о заштити природе за постизање посебног циља прописане су подстицајне мере.

Друге опције нису разматране јер су за постизање жељених промена прописане јасне процедуре Законом о заштити природе и пратећим подзаконским актима.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Не, јер већ постоје националне институције које прате реализацију посебних циљева (Агенција за заштиту животне средине и др.).

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Промену није могуће постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу.

Циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора су укључене у процес спровођења Закона, и то правна лица која могу бити именована за обављање послова заштите природе као управљачи заштићених подручја.

Обавеза за управљаче заштићених подручја да формирају Савет корисника заштићеног подручја. У циљу обезбеђивања интереса локалног становништва и корисника заштићеног подручја управљач оснива Савет корисника заштићеног подручја (у даљем тексту: Савет корисника). Савет корисника чине представници локалних самоуправа, организација и удружења чија се активност одвија на подручју заштићеног подручја и њега чине: по један члан из сваке општине заштићеног подручја, који се поименично делегира из сваке општине; један члан представник ловства кога именује ловачка комора Србије, из чланства регионалног одбора коморе коме територијално припада заштићено подручје; један члан из риболовачких организација кога именује надлежна риболовачка организација; један члан представник пољопривредника са заштићеног подручја; један члан представник туристичких организација са заштићеног подручја; један члан представник локалних невладиних организација са заштићеног подручја. Прописано је да се у рад Савета корисника могу укључивати и други чланови носиоци права коришћења и експерти, са саветодавним

гласом. Савет корисника доноси пословник о свом раду, као и препоруке о локално значајним стварима у оквиру законом прописаних мера које се тичу заштићеног подручја и упућује их управљачу заштићеног подручја. Надаље, прописано је да ради информисања становништва општина на чијој се територији налази заштићено подручје и усаглашавања њихових интереса са интересима заштићеног подручја, управљач заштићеног подручја сазива Савет корисника најмање једном годишње, као и да је корисник заштићеног подручја дужан да поштује мере које налаже управљач, а све у циљу извршавања законом поверених послова.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција не захтева се ангажовање додатних ресурса, како кадровских, тако ни техничких.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Изабрана опција наведена је у одговорима овог прилога.

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја Предела изузетних одлика „Планина Рудник” спроводи се према плану управљања који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2024. години.

До доношења Плана управљања, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави на сагласност Министарству заштите животне средине у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социоекономског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које управљачи подnose на основу обавештења Министарства.

Изабрана опција неће имати веће утицаје на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са члановима 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије, накнаде за коришћење

заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје), средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, затим донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

Средства нису потребна за спровођење ове уредбе у 2024. години. Средства за 2025. и 2026. годину биће обезбеђена у износу од по 5.000.000,00 динара, у оквиру лимита на Разделу 25 – Министарство заштите животне средине, Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама, који ће бити опредељен од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине биће обезбеђена средства за суфинансирање програма управљања, а управљач заштићеног подручја има могућност да додатна средства обезбеди и из сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Неће проузроковати нове трошкове, па самим тим није потребно процењивати трошкове.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Да, могуће је финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће Туристичкој организацији Крагујевац, као управљачу Предела изузетних одлика „Планина Рудник” проузроковати трошкове везане за управљање овим заштићеним подручјем. Управљач је дужан да на прописан начин обележи Предео изузетних одлика „Планина Рудник” и његове спољне границе најкасније у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, као и да заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја

за управљање Пределом изузетних одлика „Планина Рудник” у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Активности на обележавању Предела изузетних одлика „Планина Рудник” и његових спољних граница, као и заснивање дигиталне базе података, односно географског информационог система о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Пределом изузетних одлика „Планина Рудник” суфинансирају се из буџета Републике Србије, док ће остале активности, као што је успостављање чуварске службе, бити обавеза управљача.

Подручје планине Рудник обезбеђује велики број еколошких услуга које су значајне како на локалном, тако и на националном нивоу. За постизање циљева одрживог развоја неопходно је препознати и правилно валоризовати све природне вредности, укључујући и екосистемске услуге, које ово подручје има, односно пружа. Један од услова за пут ка одрживом развоју планине Рудник јесте постојање институционалних оквира за управљање политиком и стратегијама, како би се обезбедила боља координација, синхронизација и рационализација употребе свих расположивих ресурса на подручју, како би се постигла заштита и унапређење животне средине, смањење деградације природних ресурса, а у циљу стабилног и еколошки одрживог развоја.

Визија одрживог развоја планине Рудник опредељена је ка стварању повољнијих и квалитетнијих услова за живот и рад локалног становништва, док се визија друштвеног и економског развоја регије, пре свега, заснива на унапређењу пољопривредне производње као основне делатности већине становника овог подручја. Да би се унапредио квалитет живота локалног становништва неопходно је, пре свега, побољшати и унапредити економску активност становништва, како у области пољопривреде која чини основну делатност локалног становништва, тако и у области непољопривредне економије. Постојећи природни, историјски и културни ресурси могу бити у значајнијој мери доступни и искоришћени ако се обезбеди материјално улагање у ревитализацију постојећих и изградњу нових инфраструктурних објеката (изградња локалних путева, изградња водоводне мреже, електрификација, гасификација и сл.). Перспектива одрживог развоја овог подручја ПИО „Планина Рудник” треба да буде базирана пре свега на великом броју посетилаца који сваке године проводи време на овој планини у циљу спорта, рекреације и провођења времена у природи. Успостављање заштићеног подручја представља развојну могућност за целогодишњу посету, уз адекватне садржаје и пројектне активности које ће бити базиране на природним вредностима овог подручја.

Због свега наведеног, логично је да будући правци развоја треба да буду усклађени са потребама заштите и очувања природних вредности, еколошким услугама које пружа и постојећим развијеним садржајима на овом подручју. У конкретном смислу, одрживо коришћење заштићеног подручја мора бити такво да потенцира очување биодиверзитета, а као окосницу тога треба користити очуване природне вредности. Такво коришћење простора се, поред поменутих функција, оправдава и великим потенцијалом за развој туристичко- рекреативних активности у складу са потребама заштите природе.

Сходно томе, локалне самоуправе имају примарни задатак да стварају атрактивне услове за привлачење нових инвеститора и одговорне су за формирање адекватног управљачког механизма који ће обезбедити склад између три стуба одрживог развоја – заштите животне средине, економског и социјалног развоја на овом подручју.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабрана опција не утиче на услове конкуренције.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Нова решења неће суштински имати ефекте на квалитет и статус радне снаге.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Предложена решења неће проузроковати додатне трошкове грађанима, привреди, посебно малим и средњим привредним друштвима јер не уводи нове обавезе у односу на обавезе које су прописане важећим Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Имајући у виду на је на простору предвиђеном за заштиту прописан режим заштите I, II и III степена, од којих I степен заузима 13,95 ha односно 0,14% површине Предела изузетних одлика „Планина Рудник”, (100 % у државној својини), II степен заузима укупне површине 205,76 ha, односно 2,07% површине Предела изузетних одлика „Планина Рудник”, од чега је 184,98 ha (89,9%) у државном власништву, 19,92 ha (9,68%) у приватном власништву и 0,86 ha (0,42%) у јавном власништву и обухвата следеће локалитете а III степен 9.798,03 ha, односно 97,79%, укупне површине Предела изузетних одлика „Планина Рудник”.

Највреднији делови Републике Србије се стављају под заштиту, између осталог и ради очувања природних активности које већ постоје на тим подручјима и које би се могле развијати и морале усмерити ка очувању основних вредности тог подручја, што и представља систем одрживог развоја, односно усклађеност економског и друштвеног развоја с једне стране и заштите природе друге стране.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне

целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама, развојем екотуризма, уређењем стаза и едукативних програма, посебно у руралним срединама а у складу са њиховим потребама и одрживим развојем.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју Предела изузетних одлика „Планина Рудник” установљавају се режими заштите I, II и III степена. У складу са чланом 35. Закона о заштити природе: у III степену спроводи се проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора; у II степену – активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса; у I степену – строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или

његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну, јер се обезбеђује очување станишта, екосистема и врста, очување изворне генетичке разноврсности, одржавање природних еколошких процеса, очување структурних одлика пејзажа, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, пружање прилике будућим генерацијама да искусе доживљај и ужитак у областима које нису деградиране људским активностима у дужем временском периоду, очување суштинских природних одлика и квалитета средине за дужи временски период, омогућавање јавног приступа ради задовољења духовних и физичких потреба посетилаца на начин којим се неће пореметити природне одлике подручја, пружање могућности локалном становништву да очува традиционални начин живота у складу са потенцијалима подручја, спречавање делатности које могу да наруше заштићено подручје, усклађивање потреба локалних заједница са вредностима подручја, очување склади природе, традиционалних и културних вредности, наставак традиционалног коришћења ресурса, градње, друштвених и културних манифестација, поспешивање начина живота и делатности које су у складу са природом и створеним вредностима.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција позитивно утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Изабрана опција не представља ризик по животну средину и здравље људи али се уводи нова дефиниција којом се дефинише начело предострожности, када постоји претња настанка значајне или неповратне штете за заштићено природно добро, значајног негативног утицаја на циљеве очувања или целовитости еколошке мреже, недостатак научних података неће бити узет као разлог за недоношење одлуке, одлагање или непредузимање мере за спречавање угрожавања и деградације природе.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Изабрана опција не утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област.

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Изабраном опцијом не уводе се организационе, управљачке или институционалне промене.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције.

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора, који у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обављају управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о заштити природе обавља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије.

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабраном опцијом у изменама и допунама Закона о заштити природе прописано је да се, уколико је за подручје донет акт о заштити, а на интернет страници је постављено обавештење о извршеној ревизији подручја са коригованим режимима заштите, примењују мере прописане ревизијом подручја приказане у студији заштите из члана 42. став 1. Закона, чиме се отклањају одређене недоумице у досадашњој пракси у погледу примене мера у случајевима када се ради о ревизији заштите, а до доношења новог акта о заштити подручја.

Такође, прописано је да Министарство у току јавног увида на својој интернет страници објављује стручну основу из члана 42. став 2. Закона.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадњу на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавни увид о Нацрту уредбе о проглашењу и Студији заштите Предела изузетних одлика „ПЛАНИНЕ РУДНИК”, одржан је у трајању од 20 дана, од 28. августа до 16. септембра 2024. године.

Нацрт уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „ПЛАНИНЕ РУДНИК” и студија заштите са картографском документацијом, које је на основу овлашћења сходно чл. 102. и 103. Закона о заштити природе, израдио Завод за заштиту природе

Србије, Београд, били су изложени на јавном увид сваког радног дана од 10 00 до 13 00 часова у просторијама Министарства заштите животне средине, на Порталу Е -управе, на сајту Министарства заштите животне средине и на сајту Завода за заштиту природе Србије.

Јавни увид у Нацрт уредбе о проглашењу и Студији заштите Предела изузетних одлика „Планина Рудник” одржан је у трајању од 20 дана, од 28. августа до 16. септембра 2024. године.

Нацрт уредбе о проглашењу Предела изузетних одлика „Планина Рудник” и Студија заштите са картографском документацијом, коју је на основу овлашћења сходно чл. 102. и 103. Закона о заштити природе израдио Завод за заштиту природе Србије, Београд, били су изложени на јавном увиду сваког радног дана од 10:00 до 13:00 часова у просторијама Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије, као и на сајту Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије.

Јавним огласом објављеним 28. августа 2024. године на сајту Министарства заштите животне средине, на порталу Е-управе и у листу „Новости” оглашена је јавна расправа о Нацрту уредбе и Студији заштите ПИО „Планина Рудник”.

С обзиром да ПИО „Планина Рудник” обухвата парцеле које се налазе на територији општина Топола и Горњи Милановац и града Крагујевца, јавне расправе одржане су:

- 11.9.2024. године, са почетком у 10:00 часова у просторијама општине Горњи Милановац, велика скупштинска сала, Таковска 2;
- 11.9.2024. године, са почетком у 13:00 часова у просторијама Општине Топола, скупштинска сала, Булевар краља Александра I бр. 9.;
- 12.9.2024. године, са почетком у 10 часова у Крагујевцу, у згради Градске управе града Крагујевац, скупштинска сала, Трг Слободе 3.

Примедбе на документа о заштити у току трајања јавног увида и јавне расправе званично су доставиле ЈП „Србијашуме”, Београд.

Након истека продуженог рока за достављање примедби констатовано је да ни једна примедба није достављена на адресу Министарства.

Министарство заштите животне средине и Завод за заштиту природе Србије размотрили су дате примедбе и дали усаглашене одговоре. Министарство заштите животне средине размотрило је све примедбе које су дате на нацрт акта о проглашењу у току трајања јавног увида (примедбе су достављене електронски путем мејла и званично поштом) и током одржаних јавних расправа. Подробно је разматрана свака примедба и сугестија која је била дата у циљу доношења акта у најбољем интересу свих, а првенствено у интересу заштите природе и вредности предметног подручја. Примедбе и сугестије које су значајне са становишта заштите и унапређења заштите подручја предложеног за заштиту прихваћене су и уграђене у предлог акта.

Извештај о спроведеном јавном увиду, јавној расправи и јавној презентацији нацрта уредбе о проглашењу и Студије заштите Предела изузетних одлика „ПЛАНИНЕ РУДНИК”, објављен је на сајту Министарства заштите животне средине.

У складу са чланом 39а Пословника Владе, прикупљена су мишљења: Министарства финансија, Министарства привреде, Министарства туризма и омладине, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства рударства и енергетике, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова, Министарства за европске интеграције, Министарства науке, технолошког развоја и иновација, Министарства информисања и телекомуникација, Министарства културе, Министарства просвете, Канцеларије за информационе технологије и електронску управу, Републичког секретаријата за

законодавство као и Републичког секретаријата за јавне политике, ради усвајања на Влади.

**2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције?
Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?**

За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2024. години.

У 2025. и 2026. години финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.